

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

**SAŽETAK PRESUDE
M. S. PROTIV HRVATSKE
ZAHTJEV BROJ 75450/12
OD DANA 19. VELJAČE 2015. GODINE**

❖ **ČINJENICE**

Podnositeljica zahtjeva obratila se svojoj liječnici obiteljske medicine zbog jakih bolova u donjem dijelu leđa. Nakon što ju je pregledala, liječnica je pozvala hitnu medicinsku pomoć i uputila podnositeljicu na daljnje preglede. Prilikom dolaska na hitnu medicinsku pomoć, dežurni doktor dijagnosticirao je da podnositeljica pati od akutnog psihotičnog poremećaja te joj odredio hospitalizaciju. Podnositeljica je, protivno svojoj volji, odmah smještena u izolacijsku sobu Klinike za psihijatriju, zavezana za krevet te zadržana u takvom položaju cijelu noć.

Sljedeći dan bolnica je obavijestila nadležni Županijski sud da je podnositeljica prisilno zadržana na liječenju. Sud je istog dana pokrenuo postupak za prisilni smještaj, imenovao podnositeljici zastupnika, te nakon postupka donio odluku kojom je odredio prisilni smještaj podnositeljice.

Protiv navedene odluke podnositeljica je dana 7. studenog 2012. godine podnijela žalbu. Isto tako, sestra podnositeljice, uz objašnjenje da djeluje u ime podnositeljice, je dana 9. studenog 2012. godine podnijela još jednu žalbu protiv iste odluke. Nadalje, podnositeljica je uputila 8. studenog 2012. godine, vlastoručnu pritužbu ravnateljstvu bolnice. Prigovorila je da je bila vezana za krevet u bolnici bez razloga, da joj nitko nije objasnio postupak, da ju njezin imenovani zastupnik nikad nije posjetio te da je njezino zatvaranje u bolnicu bilo protivno mjerodavnom domaćem pravu.

Pritužba podnositeljice nikad nije prosljeđena ravnatelju bolnice niti bilo kojem drugom nadležnom bolničkom tijelu, a dana 13. studenog 2012. nadležni Županijski sud donio je odluku kojom je odbio obje žalbe kao neosnovane. Podnositeljica je otpuštena iz bolnice nakon mjesec dana.

Pozivajući se na članak 3. Konvencije podnositeljica je prigovarala da je bila zlostavljana tijekom prisilnog smještaja u psihijatrijskoj bolnici i da u tom pogledu nije bilo djelotvorne istrage. Nadalje, pozivajući se na članak 5. stavak 1. točku (e), prigovarala je kako je nezakonito i neopravdano prisilno smještena u bolnicu te kako sudska odluka kojom je određen njezin prisilni smještaj nije obuhvaćala postupovne mehanizme zaštite njezinih prava.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na postupovni aspekt članka 3. Konvencije

U kontekstu navoda o zlostavljanju podnositeljice, koja je bila prisilno smještena u psihijatrijskoj bolnici, Sud je istaknuo kako članak 3. Konvencije zahtijeva od država stranaka Konvencije da uspostave djelotvorne kaznenopravne mehanizme koji će omogućiti pružanje praktične, djelotvorne i učinkovite zaštite prava zajamčena člankom 3. Sud je posebice naglasio kako se zlostavljanje osoba koje su pod nadzorom države ne može ispraviti isključivo dodjeljivanjem naknade žrtvi. Pojam djelotvornog kaznenopravnog mehanizma podrazumijeva obvezu države da provede detaljnu, djelotvornu i učinkovitu istragu koja može dovesti do otkrivanja i kažnjavanja odgovornih. Država posebno mora uzeti u obzir ranjivo stanje žrtava i činjenicu da će osobe koje su podvrgnute zlostavljanju često biti manje spremne ili voljne podnijeti prigovor, pa je država dužna pokrenuti istragu čak i ako prigovor nije podnesen, a postoje dovoljno jasne naznake da se zlostavljanje dogodilo.

Sud primjećuje kako je vlastoručna pritužba koju je podnositeljica uputila ravnateljstvu bolnice, sadržavala navode o zlostavljanju tijekom njezinog prisilnog smještaja u bolnici. Navedenu pritužbu podnositeljica je naknadno priložila žalbi Županijskom sudu. Štoviše i žalba koju je podnositeljica sestra podnijela sadržavala je nekoliko navoda o zlostavljanju podnositeljice tijekom prisilnog smještaja. Prema mišljenju Suda ovi su navodi ukazivali na moguće zlostavljanje, te doveli do obveze države da provede djelotvornu i učinkovitu istragu. Međutim, iako su prigovori podnositeljice bili predloženi domaćim tijelima, posebice nadležnom Županijskom sudu, oni nikada nisu ispitani niti su proslijeđeni nadležnim tijelima na daljnje postupanje, unatoč tome što je obveza provođenja istrage radi ispitivanja podnositeljinih prigovora o navodnom zlostavljanju propisana mjerodavnim domaćim pravom i zahtjevima Konvencije, na koju obvezu Sud opetovano ukazuje. Naime, prema mjerodavnom domaćem pravu županijski sud trebao je proslijediti podnositeljčinu pritužbu nadležnim domaćim tijelima, točnije Državnom odvjetništvu i ravnatelju bolnice na kojeg je pritužba i bila naslovljena kako bi oni proveli daljnje istrage u vezi navodnog zlostavljanja. U tim okolnostima Sud je utvrdio da su domaća tijela bila pasivna glede podnositeljinih navoda o zlostavljanju i da nisu izvršila svoju postupovnu obvezu provođenja učinkovite i djelotvorne istrage.

U odnosu na materijalni aspekt članka 3. Konvencije

Sud je istaknuo kako je položaj podređenosti i nemoći karakterističan za pacijente prisilno smještene u psihijatrijskim bolnicama te stoga poziva na povećanu pozornost u razmatranju jesu li državna tijela postupila sukladno zahtjevima Konvencije. Ako postoji potreba za primjenu sile prema osobama koje su nesposobne samostalno odlučivati, Sud mora biti uvjeren da za takvim mjerama postoji medicinska potreba.

U konkretnom slučaju, Sud je ispitivao je li postupanje prema podnositeljici tijekom prisilnog smještaja doseglo onaj stupanj ozbiljnosti koji zahtijeva članak 3. Konvencije. Ono što je Sud istaknuo kao osobito zabrinjavajuće je činjenica da je podnositeljica petnaest sati provela ležeći zavezana za krevet te je patila od zdravstvenih tegoba, a što je potkrijepljeno dokumentacijom. Nadalje, podnositeljica je zatražila pregled čim je prisilno smještena te se nekoliko puta tijekom razdoblja u kojem je bila vezana žalila se na bol u leđima. Međutim, na njezine pritužbe bolničko osoblje nije reagiralo. S obzirom na navedeno, Sud je istaknuo kako mjeru fizičkog ograničavanja kretanja pacijenti obično ne mogu zaboraviti te je doživljavaju kao traumatičnu i ponižavajuću, a što je i sama podnositeljica navela. Sud je stoga zaključio kako je fizičko ograničavanje podnositeljičinog kretanja u trajanju od petnaest sati njoj moralo uzrokovati veliku tjeskobu i fizičku patnju te da je doseglo onaj stupanj ozbiljnosti koji zahtijeva članak 3. Konvencije.

Sud je nadalje ispitivao je li fizičko ograničavanje podnositeljičinog kretanja bilo opravdano. Sud ističe kako se takve mjere mogu primjenjivati isključivo kao krajnje sredstvo te kada su one jedine raspoložive za sprječavanje neposrednog ili neizbježnog nanošenja štete pacijentu ili drugima. Upotreba takvih mjera mora biti razmjerna i opravdana te duljina trajanja mora odgovarati ostvarenju svrhe radi koje je određena. Medicinska dokumentacija podnositeljice ne ukazuje na to da je ona predstavljala neposrednu ili neminovnu prijetnju sebi ili drugima niti da je na drugi način bila agresivna. Istina je da su doktori koji su ju pregledali u odjelu za hitnu pomoć utvrdili da iznosi nesuvisle podatke i izjave o svojim zdravstvenim problemima, no to samo po sebi nije moglo opravdati upotrebu mjere fizičkog ograničavanja kretanja. No, bolničko osoblje nije pokušalo primijeniti alternativan način smirivanja podnositeljice niti je mjera fizičkog ograničavanja podnositeljice bila upotrijebljena kao krajnje sredstvo u krajnjoj nuždi. Štoviše, fizičko ograničavanje slobode primijenjeno je nakon što podnositeljica nije pristala na smještaj u bolnici, a što je protivno međunarodnim standardima i zahtjevima domaćeg prava.

Što se tiče navoda da se mjera fizičkog ograničenja kretanja primijenila kao odgovor na agresivnost podnositeljice, Sud je primijetio da je navodna agresivnost navedena u zapisniku o nadzoru podnositeljice tek nakon što je mjera već primijenjena. Istina je da se u to vrijeme podnositeljica opirala mjeri, ali s obzirom na okolnosti u kojima je bila primljena u bolnicu i u kojima je bila vezana, Sud smatra da se primjena vezivanja teško može opravdati činjenicom da se osoba opirala primjeni te mjere. Isto tako, Sud je zaključio kako bolničko osoblje nije mjeru fizičkog ograničavanja kretanja djelotvorno i primjereno nadziralo, pogotovo ako se u obzir uzmu podnositeljičine pritužbe na bolove u leđima.

Slijednom navedenog, Sud je utvrdio kako je podnositeljica bila podvrgnuta nečovječnom i ponižavajućem postupanju protivno članku 3. Konvencije te kako je stoga došlo do povrede materijalnog aspekta te odredbe.

U odnosu na članak 5. stavak 1. točku (e) Konvencije

Nije sporno da je prisilni smještaj podnositeljice u bolnici predstavljao „lišenje slobode” u smislu članka 5. stavka 1. točke (e) Konvencije. Međutim, uzimajući u obzir podnositeljičine prigovore, zadaća Suda je bila ispitati je li takvo lišavanje slobode bilo u skladu s konvencijskim standardima, odnosno je li odluka o prisilnom smještaju bila zakonita i opravdana, jesu li nadležna tijela prilikom odlučivanja uzela u obzir sve relevantne okolnosti te je li podnositeljici na raspolaganju bio djelotvorni mehanizam zaštite od proizvoljnog postupanja nadležnih tijela.

Sud je utvrdio da podnositeljčin zastupnik, koji je imenovan tijekom postupka pred nadležnim Županijskim sudom, podnositeljicu nije upoznao, niti jednom posjetio niti je u njezino ime podnosio ikakve podneske. Sudac koji je vodio postupak nije poduzeo odgovarajuće radnje kojima bi joj omogućio sudjelovanje u postupku, osim što ju je jednom posjetio u bolnici. No, nema dokaza da je obavijestio podnositeljicu o njezinim pravima ili da je uopće razmotrio mogućnost njezinog sudjelovanja u raspravi. Na takav način, podnositeljica nije mogla iznijeti svoje tvrdnje u odnosu na prisilni smještaj niti osporiti mišljenje vještaka. U vezi navedenog, Sud smatra da puko imenovanje zastupnika ne može ispuniti može ispuniti zahtjeve iz članka 5. stavka 1. točke (e) Konvencije o potrebnoj „pravnoj pomoći” osobama koje su prisilno smještene zbog duševnih smetnji. To je zato što djelotvorno pravno zastupanje osoba s duševnim smetnjama zahtijeva da nadležni domaći sudovi pojačano nadziru njihove pravne zastupnika. Sud je mišljenja da je, s obzirom na značaj koji je ovaj postupak imao za podnositeljicu, kontakt između zastupnika i podnositeljice bio potreban, pa čak i ključan kako bi se osiguralo da postupak zaista bude kontradiktoran, a legitimni interesi podnositeljice zaštićeni. U svjetlu prethodnih zaključaka, Sud zaključuje da nadležna nacionalna tijela nisu zadovoljila postupovne zahtjeve prilikom prisilne hospitalizacije podnositeljice jer nisu osigurala da postupak bude lišen proizvoljnosti, kako je propisano člankom 5. stavkom 1. točkom (e) Konvencije. S obzirom na navedeno, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede članka 5. stavka 1. točke (e) Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Sud podnositeljici nije dodijelio pravičnu naknadu, budući da podnositeljica nije podnijela zahtjev za istu.